

De media over Nuclear Now

De media hebben een ongemakkelijke verhouding met positieve informatie over kernenergie. Dat is een van de conclusies uit een analyse van de berichtgeving over Nuclear Now van Oliver Stone.

Dr. Mirjam Vossen

Op 17 maart 2024 ging de documentaire Nuclear Now van Oliver Stone in première in Nederland. De film verkent de mogelijkheden om de klimaatverandering te stoppen door fossiele brandstoffen te vervangen door kernenergie. De première en de persconferentie met de maker trok veel aandacht van journalisten. Deze analyse verkent hoe de media naar aanleiding van de film over kernenergie hebben bericht.

Vraag en aanpak

Tussen 6 en 20 maart verschenen 12 artikelen en recensies in Nederlandse dagbladen en in De Filmkrant (zie bijlage 1 voor een overzicht). Eerdere onderzoeken naar mediaberichtgeving over kernenergie lieten zien dat journalisten een obsessie hebben met de gevaren van kernenergie (Bauer et al. 2019; Perko et al. 2019; Vossen, 2020).

Hoe was dat na Nuclear Now? De vraag is interessant, omdat Nuclear Now een uitgesproken positief beeld schetst van kernenergie.

De vraag die ik onderzocht is op welke manier de ideeën van journalisten over kernenergie tot uiting komen in de berichtgeving over Nuclear Now: wat viel op aan de vraagstelling, woordkeuze en de behandeling van bronnen en informanten? En wat zegt dat over de impliciete, ongeschreven patronen die journalisten volgen bij de verslaggeving over dit onderwerp?

De twaalf artikelen werden onderworpen aan een inductieve analyse, waarbij ik lette op themakeuze, signaalwoorden, toonzetting en brongebruik. Het ging daarbij niet om de waardering van de journalist voor de film, of zijn of haar mening over Oliver Stone. Wanneer Stone bijvoorbeeld 'controversieel' werd genoemd – wat nogal eens gebeurde – dan keek ik of daarbij een direct verband werd gelegd met 'kernenergie'.

Resultaat: vijf patronen in berichtgeving over kernenergie

Uit de analyse destilleerde ik vijf patronen in de journalistieke berichtgeving over kernenergie, en deze licht ik toe met voorbeelden uit de artikelen. Een opmerking vooraf is belangrijk: niet elke journalist volgde al deze patronen in zijn bericht. Maar in elk artikel was minstens één patroon te herkennen (meestal meer) - en elk van de vijf patronen was zichtbaar in meerdere artikelen.

1. 'Kernenergie is een controversieel onderwerp'

Meerdere journalisten benadrukten dat kernenergie een omstreden en gepolariseerd onderwerp is. Ze wezen erop dat er 'een ja-kamp en een nee-kamp' is (Volkskrant, Filmkrant), ze noemden de pro-kernenergie documentaire 'controversieel' (Trouw, FD) of 'niet onomstreden' (Trouw). Ze schreven dat kernenergie in het 'verdomhoekje' zit (ND). En het Nederlands Dagblad benadrukte de controverse door Stones idee dat

kernenergie een 'oplossing is voor de klimaatramp' in één adem te noemen met de kwalificatie 'omstreden regisseur'.

2. 'Laat altijd een tegenstander aan het woord'

Een tweede patroon, dat volgt uit de vorige, is dat in berichten over kernenergie een kritisch geluid moet klinken. Diverse berichten meldden dat zo'n 'tegengeluid' ontbrak: 'andersdenkenden komen niet aan het woord' (FD), 'tegenstanders komen slechts beperkt aan bod' (NRC), 'experts komen uit hetzelfde kamp' (FD) en 'de documentaire geeft weinig ruimte aan tegenstemmen' (ND). Het FD merkte op dat er tijdens het nagesprek na de première geen critici van kernenergie in de zaal zaten. En De Volkskrant meende dat de programmeurs Nuclear Now samen met een anti-kernenergiefilm hadden moeten vertonen, om het publiek 'daadwerkelijk aan het denken te zetten'.

3. 'Wantrouw informatie ten voordele van kernenergie'

De derde ongeschreven regel is dat informatie ten voordele van kernenergie niet zomaar moet worden geloofd. Veel journalisten schreven positieve informatie niet in eigen woorden op, maar lieten het uit de mond van Stone of uit de documentaire komen. Of ze gebruikten woorden als 'zou' en 'kunnen' om aan te duiden dat het om een onzekerheid gaat. Dat deden ze niet met informatie ten nadele van kernenergie.

Enkele voorbeelden: 'Kernenergie is schone energie, **klinkt het meermaals** in de documentaire' (De Volkskrant); '**zijn film zet kernenergie op de kaart** als schone energiebron' (Parool); kernenergie is relatief veilig, **zegt hij** (Trouw); 'kankergevallen **zouden niet zijn bewezen**' (NRC); 'wind en zon **zouden** de wereldwijd stijgende energiebehoefte niet kunnen compenseren' (De Volkskrant).

Het meest opvallend was een passage in het Nederlands Dagblad, dat uitspraken van wetenschappers in de film over positieve kanten van kernenergie 'een mening' noemde: 'Na een tour door de geschiedenis van kernenergie (...) vindt hij allerlei wetenschappers bereid **om hierover hun mening te geven**'.

4. 'Wantrouw pleitbezorgers van kernenergie'

Het wantrouwen breidde zich in een aantal artikelen uit naar pleitbezorgers van kernenergie. Zij werden 'kernlobby' genoemd (Trouw, NRC). Het NRC noemde WePlanet, de organisator van het filmtournee, zelfs tot drie keer toe 'kernenergielobby'. Anti-kernenergiebeweging WISE was daarentegen 'kritisch'.

Diverse berichten legden een link tussen een positieve boodschap over kernenergie en de nucleaire industrie. Voor het Nederlands Dagblad voelde de film 'als een reclamefilm voor een kernenergieproducent'. De Filmkrant suggereerde dat Stones documentaire onder meer bedoeld was 'voor Amerikaanse zakenmensen, lobbyisten en politici'. En Trouw maakte van de integriteit van de film het hoofdthema met de kop 'Is kernenergie-film van Oscarwinner Oliver Stone wel integer?' Het wees erop dat Nuclear Now co-financiering van een nucleair bedrijf ontving voor de distributie van de film (wat Stone bevestigde) en suggereerde belangenverstrengeling en inhoudelijke inmenging (wat Stone ontkende).

5. 'Laat zien dat kernenergie (toch) gevaarlijk is'

De vijfde en laatste patroon is dat berichten de onveiligheid van kernenergie benadrukken. Stone 'bagatelliseert rampen' (De Volkskrant) en geeft geen antwoord op 'de belangrijke vraag hoe kerncentrales tegenwoordig veilig gebouwd kunnen worden'

(Trouw). Het Parool beoordeelde de uitspraak van Stone dat de drie kernongevallen ‘minder rampzalig afliepen dan had gekund’ als ‘controversieel’. Een opvallende passage kwam uit een artikel in Trouw. De journalist checkte de bewering van Stone dat ‘niemand (in Fukushima) stierf aan straling van de Japanse kerncentrale’. De journalist erkende dat dit klopt, maar voegde tussen haakjes toe dat ‘kankerpatiënten uit de regio later wel een schadevergoeding eisten’.

Aanvullende vergelijking: berichtgeving over zon- en wind

Een interessante vraag die zich opdrong tijdens de analyse is hoe journalisten zouden berichten over een zonne- of windenergie-documentaire. Zouden ze ook twijfels hebben over de informatie? Zouden ze ook suggereren dat voorstanders van windenergie industriële belangen hebben? Of vinden dat tegenstanders aan het woord moeten komen?

Er is geen recente documentaire over zon- of windenergie om Nuclear Now mee te vergelijken. Om toch een indruk te krijgen, nam ik de berichtgeving over zonne- en windenergie onder de loep die in maart 2024 was verschenen in dezelfde kranten die over Nuclear Now hadden geschreven. Een zoekopdracht met LexisNexis leverde 200 artikelen op. In veel ervan werd zonne- of windenergie slechts zijdelings genoemd, in 55 artikelen was het een belangrijk onderwerp. Deze werden nader bekeken.

De belangrijkste thema's in de berichtgeving over zonne- en windenergie was marktwerking en het kosten-batenperspectief (26 artikelen), de opgave van de energietransitie (13 artikelen) en problemen die het brengt voor het netbeheer (8 artikelen). Een klein aantal berichten had aandacht voor de nadelen, zoals ruimtebeslag (4 artikelen), overlast voor bewoners (2 artikelen) en weersafhankelijkheid (2 artikelen).

In geen van de berichten was zonne- of windenergie als zodanig een controversieel onderwerp, er werd niet gezocht naar voor- en tegenstanders en er was geen sprake van suggestieve woorden en zinnen of wantrouwen van bepaalde informatie of woordvoerders.

Conclusie en discussie: journalisten houden polarisatie rond kernenergie zelf in stand

De afgelopen jaren zijn de Nederlandse politiek en het publiek van inzicht veranderd over kernenergie. Het kabinet wil nieuwe kerncentrales bouwen en uit recent opinieonderzoek blijkt dat de groep voorstanders in de samenleving groter is dan de groep tegenstanders (CBS, 2023). Uit dat onderzoek blijkt bovendien dat het onderwerp helemaal niet zo gepolariseerd is: de groep uitgesproken voor- en tegenstanders is niet zo groot. De meeste mensen zitten daar tussenin of hebben geen mening.

Journalisten lijken achter deze veranderende stemming in de samenleving aan te hobbelen. Ze blijven kernenergie behandelen als een controversieel onderwerp, maar zij houden de polarisatie zelf in stand door hun manier van berichtgeven: ze spreken over voor- en tegenkampen. Bij een positief geluid over kernenergie vragen ze waar de tegenstander is. En ze vragen zich af ‘uit welk kamp’ de informatie over kernenergie komt. Dat doen ze niet in de berichtgeving over zonne- en windenergie.

Bovendien wantrouwen ze informatie ten voordele van kernenergie. Ze leggen dit in de mond van anderen, of gebruiken woorden als ‘zou’ en ‘kunnen’, waarmee ze suggereren dat het eigenlijk niet klopt. Opnieuw gebeurt dat niet met informatie ten voordele van wind- en zonne-energie. Het wantrouwen treft ook pleitbezorgers van kernenergie. Het

idee dat mensen belangeloos positief over kernenergie zijn, lijkt voor sommige journalisten moeilijk te vatten.

Ook de obsessie met veiligheid blijft een rol spelen. Het feit dat kernenergie net zo veilig is als zon- en wind, vindt moeilijk ingang. Journalisten lijken het hun plicht te vinden om voor de gevaren te blijven waarschuwen.

De slotsom van deze analyse is dat journalisten in de berichtgeving over kernenergie, mogelijk onbewust, terug blijven grijpen op bekende frames rond risico's en gevaren en wantrouwen tegenover voorstanders of positieve informatie. Dit lijken ze niet te doen bij zonne- en windenergie. Ze zouden zich de vraag kunnen stellen waarom.

8 mei 2024

Dr. Mirjam Vossen, mediawetenschapper

<https://mirjamvossen.nl/>

mirjam@curicos.nl

Bronnen

Bauer, M. W., S. Gylstorff, E. B. Madsen, and N. Mejlgaard. 2019. "The Fukushima Accident and Public Perceptions about Nuclear Power Around the Globe – A Challenge & Response Model." *Environmental Communication* 13 (4): 505–526. doi:10.1080/17524032.2018.1462225.

Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023. "Meer Nederlanders voorstander van kernenergie". <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/48/meer-nederlanders-voorstander-van-kernenergie>

Perko, T., I. Prezelj, M. C. Cantone, D. H. Oughton, Y. Tomkiv, and E. Gallego. 2019. "Fukushima Through the Prism of Chernobyl: How Newspapers in Europe and Russia Used Past Nuclear Accidents." *Environmental Communication* 13 (4): 527–545. doi:10.1080/17524032.2018.1444661

Mirjam Vossen (2020) Nuclear Energy in the Context of Climate Change: A Frame Analysis of the Dutch Print Media, *Journalism Studies*, 21:10, 1439-1458, DOI: 10.1080/1461670X.2020.1760730

Bijlage 1

Berichten over Nuclear Now in Nederlandse media

[Algemeen Dagblad](#) | Edwin Timmer | 18 maart

Documaker Oliver Stone is vrij positief over Rusland: 'Zij bouwden de eerste kerncentrale ter wereld'

[De Filmkrant](#) | Hugo Emmerzael | Online op 6 maart

De spreekbeurt van Oliver Stone

[Het Financieele Dagblad](#) | Boudewijn Geels en Anouk Gras | 18 maart

Oliver Stone: 'Natúúrlijk wil ik een kerncentrale in mijn achtertuin'

[Nederlands Dagblad](#) | Jort van Slooten | 20 maart

Oliver Stone wil best een kerncentrale in zijn achtertuin. 'Het is een godsgeschenk!'

[Nederlands Dagblad](#) | Jort van Slooten | 20 maart

Nuclear Now voelt alsof je naar een reclamefilm voor een kernenergieproducent zit te kijken

[NRC](#) | Dana Linssen | 19 maart

Filmmaker Oliver Stone was in Nederland om kernenergie te promoten: 'Ik wil best een kerncentrale in mijn achtertuin'

[Parool](#) | Bart van Zoelen | 19 maart

Regisseur Oliver Stone in de bres voor kernenergie: 'We hebben geen tijd meer om bang te zijn'

[Telegraaf](#) | Rick de Graaff | 20 maart

Kernenergie weer op de agenda door scheldende Oliver Stone: 'Fuck these Dutch people'

[Trouw](#) | Maarten van Gestel | 19 maart

Is de kernenergie-film van Oscarwinnaar Oliver Stone wel integer?

[Trouw](#) | Ronald Rovers | 20 maart

Recensie: Oliver Stones betoog voor kernenergie rammelt zo erg dat het soms komisch is

[De Volkskrant](#) | Eline van Ekert | 18 maart

Oscarwinnaar Oliver Stone weet het zeker: kernenergie is de beste oplossing tegen klimaatverandering

[De Volkskrant](#) | Berend Jan Bockting | 20 maart

De documentaire 'Nuclear Now' pleit vóór kernenergie. De opslag van radioactief afval krijgt weinig aandacht